

Vsega priznanja pa je vreden Koblarjev članek o pesniku A. Medvedu. To je prva resna podoba tega velikega in po krivici pozabljenega pesnika! Koblar jo je izdelal na temelju pesnikove zapuščine in vse v poštev prihajajoče literature.

K Tominškovemu sestavku o Mencingerju je omembe vredno, da je pesem V spomin Prešernu, ki je izšla v Bleiweisovem Koledarčku 1856. l. (ne 1858. l.) na str. 67.—69. ter jo je podpisal neki Jankomir prva verzija Stritarjeve alegorije: Sreča, poezija in Preširen. Kdo jo je torej spesnil: Mencinger ali Stritar?

Kolaričev članek o Metelku je lep, škoda da ni Metelka orisal tudi kot človeka in učitelja. O tem je zanimivo gradivo v Trdinovih Predavanjih o slovenskem slovstvu. (Rokopis v Drž. knjižnici v Lj. Ms. 593, str. 123—125.)

Izvajanja istega sotrudnika o Miklošiču so zasnovana preozko. Iz Miklošičevega životopisa bi se moral človek poučiti tudi o velikem dvigu slavistike v 19. stoletju, o nastajanju posameznih filoloških šol, o znanstvenih bojih i. t. d. Tudi Miklošičeve zasluge za stvoritev slovenskega književnega jezika so preskopo orisane.

Zato pa je filozofski posebnost Mislej opisan s tako podrobnostjo, kakor bi bil kaj več nego zapozneli srednjevečnej, ki se v racionalizmu prosvetljenstva oklepa matematike, s katero hoče izraziti svoje meglene misli.

Pomisleki, katere sem naštel o petem zvezku S. B. L., so tako malenkostni, da izginejo docela, če se zamislimo in spomnimo, da je naš leksikon šele prvi poskus, leksikonsko obdelati slovensko preteklost. Izrazil sem jih zato, da bi urednik in sotrudniki v dodatkih temna mesta pojasnili ter maloštevilne pomote popravili, in ne da bi jih ozlovoljal, ker spoštujem njihovo delo. Žal, da je potrebno danes pri nas spet to poudarjati. Anton Slodnjak

Fr an š ukl je : **Sodobniki**, mali in veliki. Založba »Saturn«, Ljubljana 1933, str. 344.

V treh knjigah »Spominov« nam je Fr. Šuklje, sam oblikovavec našega političnega in kulturnega življenja, vsekakor pa njegova najbolj kritična priča, odkril svoje doživljanje in delo ter nam z lastnimi nazori in dokazi opravičil svojo burno življenjsko pot. Naj tej poti srečamo mnogo podob, ki jim je temperamentni zgodovinar z ostrimi polemičnimi črtami narisal obraze in duše. Čeprav pogrešamo v njih zadnje svobodnosti in človeške neposrednosti, so nam te knjige tehten zgodovinski dokument. »Sodobniki« pa so bolj lehkotni, v lepi kramljajoči besedi obnovljeni spomini, ki marsikako stran prejšnjih knjig dopolnjujejo in tudi poglobijo. Skoraj bi dejal, da so bolj neposredni kot »Spomini«, ker ti sodobniki, niti mali niti veliki niso s študijem zgrajene podobe, nikaki problemi, ampak večinoma ljudje, kakor se z njimi zvežemo v življenju, včasih mimogrede ali pa za vselej, in žive z nami kot skriti del nas samih.

Fr. Šuklje pa ima poleg dobrega spomina tudi dobro pero, da zna vse, kar sta mu sprožila domislek ali knjiga, preliti v neposredno doživetje. Tako se »Sodobniki« bero kot življenjepisna povest, v kateri nam je pisatelj na široko razgrnil stare slovenske idile. V teh idilah, polnih drobnih dogodkov,

se je celo tako malo čuvstvena oseba, kakor je Fr. Šuklje sam, veselo-otožno razčustvoval, da bravca pridobiva od strani do strani. Poglavlja kakor »Stric Pašič«, »Zloglasna tercija B«, »V Vojni Krajini«, »Gaudeamus igitur« itd. so vesele študentovske in stare družabne idile, bodisi da jih pripovedovavec sestavlja iz samih anekdot, bodisi da jih, kakor poglavje »V Vojni Krajini« razvije v zgodovinske slike, ki so poučne in zabavne hkrati. Kot zgodovinski dokument nas v I. delu najbolj zanima pisateljevo pričevanje o družbi »Collegium nocturno-matutinum« (str. 69—75), ki ga sam označuje kot »izrodek prekipevajoče dijaške prešernosti« (str. 69) in pripoveduje o kolegijevih članih in njihovi večinoma pivski organizaciji, »ki se je po svoji vnanjosti naslanjala na cerkvene oblike« (str. 70). Ta družba sicer ni bila odločilna za smer v tedanji akademski družbi, Šuklje jo tudi loči od dijaške celote, vendar pa je za sestavine takratne mladine značilen simptom, ker je ta Collegium oponašal goriški Glas 1873 (ki mi ga ni mogoče dobiti) Mladoslavencem in se je Levec v Poslanem (Soča 1873, šte. 20) ogorčeno branil, da bi bil kdaj član »collegia«. Šuklje nam nezavisno od tega političnega spopada priča, kako rad bi bil n. pr. Levec postal član (str. 73), da pa je bil odklonjen; v opravičilo vse družbe in morda zato, da zavrne tedanje splošne očitke, pa pravi: »Izrečno pa naglašam, da se to naslanjanje na cerkvene oblike nikakor ni vršilo iz zlobnega namena, morda zaradi tega, da bi hoteli zasmehovati katoliško cerkev in njene obrede. Nasprotno, dasi tedaj vsi liberalnih nazorov, smo se vendar spoštljivo klanjali večni lepoti cerkvenih obredov« (str. 71). Škoda, da oblika »Sodobnikov« pisatelja ni privedla do bolj dokumentarčne obravnave in da edina živa priča teh dogodkov stvar rajši zagovarja kot razlaga. Zato je Fr. Šuklje psihološko še danes prav tako zanimiva in težko opredeljiva osebnost, kakor je težko opredeljivo marsikatero njegovo dejanje v prejšnjih časih. Splošno pa vidimo, da Šuklje gleda svojo mladost z neskalsenim očesom humanista, ki mu ni kaj obžalovati ali popravljati, zakaj zanj se je vse zgodilo po postavah človeške nature, in kdor vse razume, vse odpusti. Z resnejšimi leti je zanj prišla tudi modrost in po boju uvidevnost. Največje gibalno šukljetovega življenja je že izza mladosti njegova neugnana volja, zato dogodivščine kmalu ponehajo, čim nastopi odgovornost za druge. Iz prvih časov, pa tudi iz poznejših, nam pisatelj odkriva mnogo prav toplih prijateljskih zvez, toda marsikatero anekdoto beremo z različnimi občutki za prijatelje in za njega samega. Čeprav imamo v socialnih razmerah tedanjega dunajskega dijaštva nekaj pričevanj, iz »Sodobnikov« o tem zelo malo slišimo, in bi nam bil prav Šuklje lahko mnogo povedal.

Pravi šukljetov element je politika. Zato idile in večinoma tudi topla čuvstva ponehajo, kakor hitro pisatelj stopi v javno življenje. Tudi tukaj slišimo marsikaj, kar se iz zasebnega doživetja razvije v zanimivo kulturno-politično sliko, marsikatera intimna zgodba nam pripoveduje o važnih preobratih v visoki politiki. Nazore o politiki in političnih dogodkih nam je pisatelj nekajkrat razvil; zlasti je važno njegovo mnenje o splošni in enaki volivni pravici (258—61), kjer se nam Šuklje vnovič odkriva bolj politik osebnosti kakor ideje. Tu je vnovič dokazal, da je bil vedno izboren taktik

in praktik, nikoli pa ne ideolog. Tudi poglavje o Iv. Šušteršiču, ki so pisana obzirno, vendar odkrito in dovolj pravično, imajo tam, kjer se dotikajo narodnega in državnega vprašanja, bolj težnjo pojasniti taktično možnost kakor pa idejni postulat; zlasti vprašanje o trializmu je razpleteno bolj formalno kot idejno. Sicer pa politiki v resnici mislijo rajši o oblikah kot o osnovnih načelih, in to, kar je drugim absolutno, je zanje formalnost. Zato je bil Šušteršič prav tedaj na vrhu svoje moči, ko je imel že velik del mladine proti sebi. Sicer pa se Šuklje pošteno ne dotika vprašanj, ob katerih bi moral delati silo svojemu razmerju do javnih dogodkov. Sklepno poglavje »Izven politike« prinaša zanimivo misel o razširjenju dež. avtonomije ob prevratu 1918, ki je bolj kritika tedanje politične taktike in izraz upravnopoličnega nazora, v dejanskih razmerah pa bi se ne bila obdržala, tudi če bi bil morda Fr. Šuklje sam poleg: da so ideje o državi, narodu, o kakršnihkoli vrednotah in zlasti o etiki svobode presenetljivo prilagodljive, je dokazal Fr. Šuklje sam v znanem članku v Prager Presse 1929. Najtemperamentnejši je odstavek: »Srednja tehnična šola v Ljubljani«, zato je pobudil novo knjigo spominov Iv. Hribarja; prav je, da se v takih vprašanjih dokumentira vse, in tako tudi Fr. Šukljetu ne bo nihče mogel odrejati pravice, da poudarja svoje prvenstvene zasluge za ta pomembni zavod. — Knjiga prinaša tudi 39 slik, ki so deloma zasebnega pomena, mnogo pa jih je dragocenih za našo kulturno zgodovino, čeprav so več ali manj znane. Vse delo pa je dokaz, kakšna neporazna narava je pisatelj; kljub svojim visokim letom mu ne uide nič, kar se tiče njegovega življenja, na vse odgovarja sproti in spomin mu odpira vedno nove strani iz knjige življenja.

F. K.

Boleslav Prus: Faraon. Iz poljščine prevedel Francè Koblar. Ljudska knjiž. 48—50. I.—III. zv. Str. Jugoslov. knjigarna, Ljubljana 1932-33.

Aleksandra Glowackega (psevd. Boleslav Prus) malo poznamo, čeprav je že precej davno, kar je Fr. Virant prevel njegovo »Straž«, najboljšo poljsko kmetsko novelo pred Reymontom, in imamo nekatere njegove novele že drugič prevedene. Če še ni čas, da bi dobili v prevodu njegov največji in obenem najboljši poljski družabni roman XIX st., v Dickensovi maniri pisano »Punčko« (Lalka), ki je — mimogrede omenjeno — bila deležna habilitacijske monografije (Szweykowski), smo dobili letos Faraona, enega izmed treh njegovih ogromnih romanov, ki je »eno najbolj evropskih del poljske književnosti«, kot se je izrazil prof. Kridl, in prav dobro predstavlja Prusovo umetnost; mimo tega da je tudi hvaležno ljudsko zgodovinsko branje. Prav zadnji čas je doživel roman v Nemcih novo popularnost (Forst-Bataglia), morda ne v majhni meri zato, ker ustreza njegova problematika bolj kot marsikatero svetovne povesti političnim stiskam današnje Evrope.

Če hočemo Prusov roman popolnoma razumeti, ne bo odveč nekaj besed o njegovem umetniškem temperamentu in njegovem svetovnem nazoru; seveda se moram ozreti tudi na »Punčko« kot Prusovo osrednje delo. V njej je pokazal na obširnem sodobnem družabnem ozadju plemenitega, energičnega, novega pridobitvenega realista, ki se bori s tradicijskimi družabnimi predsodki romantične šlahte, pa vendar popolnoma propade, ker tudi on sledi roman-